

PWYLLGOR CRAFFU ADFYWIO A DATBLYGU CYNALIADWY

(O Bell Trwy Teams)

Aelodau sy'n Bresennol:

Dydd Gwener, 16 Ebrill 2021

Cadeirydd:	Cynghorydd S.K.Hunt
Is-gadeirydd:	Cynghorydd R.L.Taylor
Cynghorwyr:	D.Cawsey, C.J.Jones, H.N.James, S.Pursey, S.Rahaman, N.T.Hunt a/ac S.A.Knoyle
Swyddogion sy'n Bresennol:	S.Brennan, C.Plowman, N.Headon, A.Fisher, C.Jones, E.Wellington, L.Potterton a/ac N.L.Thomas
Gwahoddedigion y Cabinet:	Cynghorwyr A.Wingrave a/ac M.Harvey

1. CYHOEDDIAD Y CADEIRYDD

Hysbyswyd y Pwyllgor o ddiwygiad i'r adroddiadau canlynol ar Agenda'r Cabinet:

Eitem 6 ar yr Agenda – Polisi Datguddio Metel
Eitem 7 ar yr Agenda – Grant Eiddo Masnachol: 44 Gerddi Victoria,
Castell-nedd SA11 3BH

Eglurwyd bod yr adroddiadau hyn yn cael eu diwygio i gynnwys cyfeiriad at yr Asesiad Effaith Integredig yn unol â chanllawiau'r AEI.

2. DATGANIADAU O FUDDIANNAU

Gwnaeth yr Aelod canlynol ddatganiad personol o fudd:

Y Cyng. M Harvey -

Parthed. Eitem 5 ar yr
Agenda – Diogelwch
Cymunedol – Trais yn erbyn
Menywod, Cam-drin
Domestig a Thrais Rhywiol

yn ystod y pandemig gan ei fod yn gweithio i Heddlu De Cymru.

3. **COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL**

Cymeradwyo cofnodion y cyfarfodydd canlynol:

- 5 Chwefror 2021
- 17 Mawrth 2021

4. **DIOGELWCH CYMUNEDOL - TRAIS YN ERBYN MENYWOD, CAM-DRIN DOMESTIG A THRAIS RHYWIOL YN YSTOD Y PANDEMIG**

Rhodddwyd cyflwyniad i'r aelodau ar Drais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV) yn ystod y pandemig.

Ers dechrau pandemig COVID-19, nodwyd bod pryder ynghylch 'cynnydd' disgwylledig mewn cam-drin domestig ar lefel leol a chenedlaethol; nid oedd llawer o amser i baratoi nac addasu gwasanaethau ar gyfer y galw disgwylledig hwn. Esboniodd swyddogion fod gwasanaethau cefnogi lleol, o gyflwyno cyfyngiadau symud y DU ym mis Mawrth 2020, wedi gweld cynnydd o 40% yn y galw a oedd ar draws pob lefel risg gan gynnwys risg safonol, canolig ac uchel; roedd hyn hefyd yn cynnwys y gwasanaeth Ymgynghorwyr Trais Domestig Annibynnol a oedd yn arbenigo mewn cefnogi'r dioddefwyr risg uchaf. Yn hytrach na 'chynnydd' yn y galw, tynnwyd sylw at y ffaith bod y cynnydd yn parhau'n gyson ar draws yr holl wasanaethau, a oedd yn dal i fod yn wir ar hyn o bryd.

Hysbyswyd y Pwyllgor o'r Grŵp Arweinyddiaeth Arbennig a oedd yn goruchwylio'r holl waith mewn perthynas â thrais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol yn ystod y pandemig; roedd y grŵp hwn yn galluogi Swyddogion i gysylltu â phartneriaid ynglŷn â'r pryderon dybryd a oedd yn ymwneud â'r galw, cyllid a staffio er mwyn nodi'r hyn y gellid ei wneud ar y cyd i geisio ymateb yn briodol.

Nodwyd bod gan bob un o'r gwasanaethau gynlluniau cadernid ar waith a'u bod yn ceisio addasu i drefniadau gweithio gartref, wrth gynnal presenoldeb yn y llochesi lleol i gefnogi'r rheini sy'n wynebu'r risg fwyaf; roedd peth pwysau ychwanegol megis y gwasanaethau glanhau manwl ychwanegol yr oedd eu hangen, yn ogystal â'r cyfarpar amddiffyn personol ac asesiadau risg priodol i ddiogelu staff a phreswylwyr fel ei gilydd.

Tynnwyd sylw at y ffaith bod tueddiadau sy'n peri pryder yn gynnar yn y cyfyngiadau symud cyntaf. Roedd yn amlwg bod yr achosion wedi cynyddu'n gyflym o ran dwyster a difrifoldeb y trais oedd yn cael ei ddefnyddio, gyda llawer o'r achosion yn cyrraedd risg uchel pan adroddwyd am y digwyddiad i'r Heddlu am y tro cyntaf. Dywedodd swyddogion nad oedd llawer o'r achosion a atgyfeiriwyd yn hysbys yn flaenorol i'r Heddlu, y gwasanaeth Ymgynghorwyr Trais Domestig Annibynnol (IDVA) na phroses Gynhadledd Amlasiantaeth Asesu Risg (MARAC), a achosodd dipyn o bryder.

Esboniodd swyddogion fod cynnydd yn nifer yr atgyfeiriadau a oedd yn dod o'r sector iechyd, yn enwedig adrannau damweiniau ac argyfyngau; roedd nifer yr atgyfeiriadau yn uwch na'r blynyddoedd blaenorol. Ar ôl ymchwilio ymhellach i'r cynnydd hwn, nodwyd ei fod yn debygol o fod yn sgîl cyfyngiadau COVID-19 a oedd yn caniatáu i'r claf fynd i apwyntiadau neu'r adran ddamweiniau ac argyfyngau yn unig; roedd hyn yn golygu y gallai swyddogion adnabod rhai o'r achosion risg uchel na fyddent o bosib wedi gallu ei wneud dan amgylchiadau arferol.

O ganlyniad i'r galw ar y gwasanaeth, nodwyd bod nifer y llwyth achosion staff a oedd yn cael eu cadw gan y Gwasanaeth IDVA yn cynyddu'n gynnar iawn ac effeithiwyd ar elfennau o waith cynllunio diogelwch oherwydd cau'r llysoedd; Darparodd swyddogion gymorth o fewn y system cyfiawnder troseddol a gohiriwyd treialon am fisoedd lawer, felly cadwyd achosion yn y gwasanaeth a fyddai'n debygol o fod wedi symud ymlaen cyn y pandemig. Soniodd swyddogion y bydd rhywfaint o'u gwaith cynllunio diogelwch yn cynnwys adleoli, fodd bynnag, roedd oedi o ran dod o hyd i dai a arweiniodd at oedi mewn ymdrin ag achosion. Ychwanegwyd bod asiantaethau partner, a ddarparodd y 'cymorth cam i lawr yr ail gam', hefyd yn gweld galw cynyddol ac roedd rhestrau aros yn datblygu gyda'r gwasanaethau hynny; arweiniodd hyn at ôl-groniad mewn achosion.

Roedd y cyflwyniad yn cynnwys data mewn perthynas ag atgyfeiriadau IDVA rhwng mis Ebrill 2019 a mis Ebrill 2021; roedd y graff yn dangos data misol, fodd bynnag fel arfer roedd y swyddogion yn dadansoddi'r data dros gyfnod o 12 mis. Dywedwyd bod y gwasanaeth wedi derbyn cyfanswm o 437 o atgyfeiriadau risg uchel (risg uchel o niwed neu laddiad), gyda 401 o'r atgyfeiriadau hynny'n ddioddefwyr benywaidd a 36 yn ddioddefwyr gwrywaidd; Daeth 408 o'r atgyfeiriadau hynny gan Heddlu De Cymru o ganlyniad i ddigwyddiadau'n cael eu hadrodd i'r heddlu.

Tynnodd swyddogion sylw at y ffaith eu bod yn falch o'r cynnydd yn lefel yr ymgysylltu yn ystod y cyfyngiadau symud a gweithio gartref; roedd bron i 300 o achosion wedi ymgysylltu â'r gwasanaeth ac roedd swyddogion yn gallu mynd i'r afael â chynllunio diogelwch a rheoli risg gyda'r achosion hynny. Fodd bynnag, nodwyd bod pryderon ynghylch y nifer uchel o blant (479) a oedd yn gysylltiedig â'r achosion a gyfeiriwyd at y gwasanaeth; nodwyd 17 o'r atgyfeiriadau hynny fel menywod beichiog.

Dywedwyd bod yn rhaid gwneud penderfyniadau anodd ar ddiwedd mis Mawrth 2020 o ran ysgogi'r tîm i allu gweithio gartref, mewn cyfnod cyfyngedig iawn; fodd bynnag, roedd yn effeithiol o'r dechrau ac roedd y newidiadau yn yr arferion a'r prosesau gweithio wedi bod yn gweithio'n dda iawn, gan sicrhau y gallai'r tîm barhau i ddarparu gwasanaeth premiwm.

Hysbyswyd yr aelodau mai un o'r prif rwystrau y bu'n rhaid i'r tîm ei oresgyn oedd bod mynediad i gronfa ddata Heddlu De Cymru wedi'i golli; Byddai swyddogion yn defnyddio'r gronfa ddata hon yn ôl yr arfer yn ystod rhywfaint o'r gwaith cynllunio diogelwch maent yn ei wneud, yn enwedig ar bwynt argyfwng. Fodd bynnag, tynnwyd sylw at y ffaith bod Heddlu De Cymru wedi bod o gymorth mawr wrth ddarparu rhai opsiynau amgen i swyddogion allu cyrchu'r wybodaeth y byddent wedi'i chael o'r gronfa ddata; yn enwedig o ran y system cyfiawnder troseddol a'u hymatebion mewn perthynas â throeddau a chanlyniadau ar gyfer yr achosion yr oedd swyddogion yn gweithio arnynt.

Trwy gydol y pandemig, nodwyd na fu unrhyw apwyntiadau wyneb yn wyneb â'r gwasanaeth, ac roedd yr holl gyswllt yn rhithwir neu dros y ffôn yn lle; helpodd hyn i roi mwy o amser i'r Gwasanaeth IDVA ymgysylltu â'r achosion. Cadarnhawyd bod y tîm yn mynd i gynnal dadansoddiad o hyn i weld a ellid gwella cyfraddau ymgysylltu yn y dyfodol; i ddechrau, tybiwyd y byddai cyswllt ac ymgysylltu yn gostwng yn ystod y pandemig, gan nad oedd pobl yn gallu gadael eu cartrefi, fodd bynnag nid oedd hyn yn wir, a oedd yn galonogol i swyddogion.

Nodwyd yn y cyflwyniad nad oedd y rhai oedd yn dioddef dro ar ôl tro ag anghenion cymhleth yn defnyddio gwasanaethau mor rheolaidd ag arfer; roedd hyn yn bryder parhaus i swyddogion, gan fod gan rai anghenion cymorth lluosog eraill ynghylch iechyd meddwl a/neu gamddefnyddio sylweddau. Soniwyd y byddai darn o waith yn cael ei wneud mewn perthynas â'r achosion y rhai oedd yn dioddef dro ar ôl

tro; Roedd swyddogion wedi gofyn i Heddlu De Cymru am gymorth i wneud y gwaith hwn drwy edrych ar rai o'r achosion oedd yn gyfarwydd i'r gwasanaeth, i nodi pam nad oeddent wedi defnyddio'r gwasanaeth dros y 12 mis diwethaf. Ochr yn ochr â'r gwaith hwn, ychwanegwyd y byddai swyddogion yn ailystyried darn o waith a ddechreuwyd cyn dechrau'r pandemig, a oedd yn edrych ar addasu ymagwedd y gwasanaeth i geisio gwella cyfraddau ymgysylltu a chael canlyniadau mwy llwyddiannus gyda nhw.

Cafwyd trafodaeth mewn perthynas â threfniadau ariannu, a nodwyd bod Llywodraeth Cymru, yn ystod 2020/2021, wedi dyfarnu £130,000 o gyllid ychwanegol i wasanaethau VAWDASV ar draws y Fwrdeistref Sirol; roedd hyn yn bennaf i gefnogi rhywfaint o'r galw a'r pwysau ychwanegol a achoswyd o ganlyniad i'r pandemig. Esboniwyd bod yr arian hwn yn cael ei ddarparu drwy nifer o ffrydiau ariannu gyda meini prawf amrywiol; roedd llawer o waith gweinyddol yn gysylltiedig â hyn ac roedd yn aml yn atal y gwasanaeth rhag gallu cael effaith eithaf sylweddol. Fodd bynnag, roedd y tîm wedi gwneud defnydd da o'r arian a ddarparwyd, a oedd yn cynnwys:

- Hyrwyddo gwasanaethau lleol ymhellach i sicrhau pobl fod gwasanaethau a chymorth ar gael o hyd er gwaethaf y cyfyngiadau symud; gwnaed hyn drwy'r Grŵp Cynnwys a Chyfathrebu.
- Hyfforddi staff darparwyr arbenigol lleol ar weithio gyda thramgwyddwyr.
- Cyfrannu at gyflogaeth dau IDVA ychwanegol; dyblodd hyn yr adnoddau, gan helpu gyda ffactorau fel y galw a'r pwysau ar y gwasanaeth a lles staff.
- Cefnogi llochesi a llety lleol gyda chyfarpar amddiffyn personol, cynnyrch glanhau ac unrhyw gyfleusterau ychwanegol i'w helpu i ymateb yn well i'r anghenion newydd sydd ar wasanaethau ac i gadw preswylwyr yn fwy diogel.

Ychwanegwyd bod y gwasanaeth wedi bod yn ffodus i dderbyn cyllid pellach gan Swyddfa Comisiynydd yr Heddlu a Throseddau, i gyflogi IDVA DRIVE rhanbarthol ac i gefnogi'r gwaith o gyflwyno rhaglen cyflawnwyr DRIVE yng Nghastell-nedd Port Talbot; derbyniodd y gwasanaeth Grant Cefnogi Tai hefyd a ddefnyddiwyd i brynu cyfarpar gwella targed ychwanegol i ddioddefwyr, gan gynnwys cloeon ffenestri, larymau panig a theledu cylch cyfyng.

Hysbyswyd y pwyllgor fod strategaeth newydd VAWDASV CNPT, 'Perthnasoedd Iachach ar gyfer Cymunedau Cryfach' wedi'i chyflwyno

ym mis Ebrill 2020; roedd hyn yn adnewyddu'r strategaeth gyntaf a gyflwynwyd yn 2016. Nodwyd, o ganlyniad i'r pandemig, fod atodiad wedi'i ychwanegu at y strategaeth a oedd yn amlinellu'r meysydd y gellid eu datblygu a'r rheini y gallai fod angen eu gohirio dros dro. Cadarnhaodd swyddogion fod y Grŵp Arweinyddiaeth a'i is-grwpiau yn parhau i wneud cynnydd rhagorol ar brif amcanion y strategaeth, er bod galw a heriau ychwanegol ganddynt i fynd i'r afael â nhw.

Esboniwyd bod nifer o is-grwpiau wedi'u sefydlu i gyflawni'r amcanion yn y strategaeth:

- Cyfathrebu ac Ymgysylltu – defnyddiwyd yr is-grŵp hwn yn ystod y pandemig, a thrwy gydol y flwyddyn ddiwethaf roedd staff wedi gallu hyrwyddo'r gwasanaethau a oedd wedi bod ar gael; roedd hyn yn cynnwys dosbarthu taflenni ar draws Castell-nedd Port Talbot ac arddangos baneri mewn sawl lle fel archfarchnadoedd a lle byddai digwyddiadau pêl-droed yn cael eu cynnal. Ychwanegwyd bod gwasanaethau fel siopau trin gwallt a banciau bwyd wedi cael taflenni er mwyn ceisio hyrwyddo'r gwasanaethau i'r cymunedau a oedd fel arfer yn anos i'w cyrraedd.
- Addysg Perthnasoedd a Rhywioldeb – roedd cyflwyno gwersi wedi'i ohirio yn ystod y pandemig am fod yr ysgolion ar gau ac roedd digwyddiadau allweddol fel digwyddiad Criw Hanfodol hefyd wedi'u gohirio; fodd bynnag, gan fod y cyfyngiadau wedi dechrau llacio, roedd cynlluniau ar waith i gynnal y digwyddiadau hyn eto.
- Gwaith Tramgwyddwyr – roedd gwaith yn mynd rhagddo gyda Chomisiynydd yr Heddlu a Throseddau ar gyflwyno rhaglen DRIVE ar draws Castell-nedd Port Talbot a chafwyd trafodaethau parhaus hefyd mewn perthynas ag ehangu Rhaglen Ecwilibriwm Abertawe.

O ran hyfforddiant, nodwyd bod hyfforddiant Grŵp 2 wedi parhau i gael ei gyflwyno ar draws Abertawe a Chastell-nedd Port Talbot; Roedd hyfforddiant Grŵp 1 yn cael ei ddarparu ar lwyfan rhithwir wrth i'r ddarpariaeth wyneb yn wyneb gael ei gohirio.

Hysbyswyd yr aelodau fod y llysoedd troseddol wedi ailagor a bod achosion bellach yn cael eu clywed; roedd y staff IDVA yn gobeithio dychwelyd i'r llys cyn gynted ag y gallant, i gefnogi dioddefwyr o fewn proses y llys. Soniwyd bod datblygiadau ar y gweill ar gyfer darparu rhagor o gyfleusterau tystiolaeth o bell ledled Cymru.

Cafwyd trafodaeth ynglŷn â'r datblygiadau diweddaraf a'r ffrydiau gwaith presennol o fewn y gwasanaethau; ac un o'r rhain oedd Mannau Diogel i Fenywod. Yn dilyn llofruddiaeth ddiweddar Sarah Everard yn Clapham, nodwyd y bu protestiad cyhoeddus dilynol ar ddiogelwch menywod yn gyhoeddus; roedd Grŵp Tasg a Gorffen wedi'i gynnull i fynd i'r afael â'r gwahanol faterion mewn perthynas â hyn. Nodwyd y byddai angen i hyn fod yn ddarn o waith cenedlaethol, ond roedd gan Gastell-nedd Port Talbot bartneriaeth leol gref iawn a chafodd gyfle i ddylanwadu a newid ar lefel leol. Esboniodd swyddogion y bydd y Grŵp Tasg a Gorffen yn cwblhau'r canlynol:

- Dylunio a gweithredu ymgyrch '#ManDiogelCNPT'; sefydlu brand hawdd i'w adnabod a chael cynifer o fusnesau a manwerthwyr â phosib i ymuno â'r cynllun a hysbysebu yn eu ffenestri gyda'r posteri neu'r sticeri a gynhyrchir. Ychwanegwyd y byddai hyn yn darparu man diogel i unigolion yn y cymunedau ac yn lle y gallent wneud galwad ffôn i'r gwasanaeth priodol neu gael gwybodaeth am y gwasanaeth.
- Ystyried apiau diogelwch y gallai unigolion eu lawrlwytho ar eu ffonau. Soniwyd bod ap penodol eisoes yn bodoli o'r enw *Hollie Guard*; pan gaiff ei lawrlwytho ar ffôn, pe bai'r person hwnnw'n teimlo mewn perygl byddai angen iddo ysgwyd ei ffôn a byddai'r ap yn hysbysu tri o'u cysylltiadau o'u lleoliad i roi gwybod iddynt fod angen help ar unwaith.
- Ystyried hyfforddi staff lletygarwch a gyrwyr tacsis ar y materion a'r diogelwch hyn; Roedd gan Gastell-nedd Port Talbot adran hyfforddi a datblygu ardderchog, ac roedd y cyswllt Rachel Dixon yn gefnogol iawn ac wedi bod yn rhan o'r Grŵp Tasg a Gorffen.
- Roedd parhau i ddatblygu cynyddu ymwybyddiaeth, yn enwedig mewn lleoliadau addysg ymyrryd yn gynnar a chyfleoedd addysg gynnar yn bwysig iawn.
- Parhau i ystyried ffyrdd ychwanegol o weithio gyda thramgyddwyr a'r rheini a oedd yn gyfrifol am pam roedd pobl yn teimlo'n anniogel yn y gymuned.

Roedd ffrwd waith arall a drafodwyd yn ymwneud â Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc; roedd yn bwysig i swyddogion sicrhau bod yr holl blant a nodwyd yn y cartrefi lle'r oedd trais domestig yn digwydd yn cael eu cefnogi'n briodol. Tynnwyd sylw at y ffaith bod Grŵp Tasg a Gorffen arall wedi'i gynnull i wneud y canlynol:

- Edrych ar y galwadau ar wasanaethau a chynnig sicrwydd i'r Grŵp Arweinyddiaeth fod atgyfeiriadau priodol yn cael eu gwneud ac nad oedd unigolion yn cael eu colli oddi ar y systemau.
- Penderfynu a oedd y Gwasanaethau Cymdeithasol wedi darparu rhagor o wasanaethau yn fewnol drwy gydol y pandemig, a chadarnhaodd swyddogion eu bod wedi gwneud.
- Nodi a oedd rhai darparwyr arbenigol lleol wedi lansio gwasanaethau newydd yn ystod y pandemig nad oeddent wedi cael eu hyrwyddo mor eang ag y byddent wedi'u cael cyn COVID-19.
- Cwblhau ymarfer mapio o'r holl wasanaethau a datblygu taflen wybodaeth ar y gwasanaethau sydd ar gael a'u meini prawf ar gyfer dosbarthiad ehangach.

Gofynnodd yr aelodau a fyddai'r cyllid ychwanegol a ddyfarnwyd i wasanaethau VAWDASV yn 2020 yn parhau i'r flwyddyn ariannol nesaf. Tynnwyd sylw at y ffaith y byddai rhywfaint o'r cyllid yn parhau, fodd bynnag byddai angen archwilio cyfleoedd ariannu eraill gan symud i'r flwyddyn ariannol nesaf er mwyn gallu parhau i gefnogi'r ddau aelod ychwanegol o staff yn eu rolau; roedd gan y ddau IDVA newydd gontractau 18 mis, felly roedd cyfle i archwilio'r cyfleoedd ariannu a nodi sut y gellid parhau â'r swyddi hyn. Ychwanegwyd ei bod yn debygol y byddai cynnydd arall yn y galw a bod pobl yn y gymuned angen cefnogaeth barhaus gan y gwasanaeth, a oedd yn tynnu sylw at bwysigrwydd cynnal y ddau aelod newydd o staff.

Gofynnwyd a oedd samplau data mwy ar gael a oedd yn dangos y tueddiadau ar raddfa ehangach ac a oedd unrhyw ffordd o ymdrin â'r tueddiadau mewn cynnydd yr oedd swyddogion yn ymwybodol ohonynt. Hysbyswyd yr aelodau fod amrywiaeth o ddata ar gael a bod y cyflwyniad yn cynnwys ciplun yn unig o'r tueddiadau dros y 12 mis diwethaf; gallai fod yn ddefnyddiol troshaenu data ar draws tymor hwy, a hefyd ymchwilio i'r data gan y darparwyr cymorth yn y cymunedau er mwyn darparu cymhariaeth. Nodwyd bod swyddogion yn ymwybodol o rai adegau o gynnydd o ran pryd y gallai unigolion gael cymorth neu pan ddaw atgyfeiriadau i mewn i'r gwasanaeth; yn hanesyddol, nodwyd cynnydd bob amser pan gynhaliwyd digwyddiadau chwaraeon penodol fel Pencampwriaeth y Chwe Gwlad ac yn ystod y cyfnodau hyn mae swyddogion yn cynnal ymgyrchoedd amrywiol er mwyn ceisio cynyddu ymwybyddiaeth o VAWDASV. O ran y gwasanaeth IDVA, nodwyd pan oedd swyddogion wedi ymchwilio i'r cynnydd ar ôl y Nadolig/mis Ionawr, ei

fod yn rhannol oherwydd yr adnoddau a oedd yn gysylltiedig â phrosesu'r atgyfeiriadau; fel arfer mae llawer o atgyfeiriadau yn ystod y cyfnod hwn a chynnydd mewn prosesu wrth i staff ddychwelyd o wyliau'r Nadolig, felly nid oedd y cynnydd o reidrwydd yn gysylltiedig â chynnydd mewn digwyddiadau dros gyfnod y Nadolig.

Ychwanegwyd nad oedd achosion risg uchel yn cael eu dylanwadu gan adegau'r flwyddyn neu ddigwyddiadau penodol, yn hytrach effeithiwyd ar yr achosion risg isel. Esboniodd swyddogion fod yr is-grŵp cyfathrebu ac ymgysylltu yn ystyried tueddiadau data o'r blynyddoedd diwethaf ar hyn o bryd i nodi a oedd cynnydd o hyd yn ystod adegau penodol o'r flwyddyn.

Gofynnwyd i swyddogion a oeddent yn rhagweld y byddai lefelau'r galw yn cynyddu neu'n gostwng, a nodwyd bod y galw'n debygol o aros yr un peth neu gynyddu dros amser; Bu'n rhaid i swyddogion ddibynnu ar ymrwymiad ac ymroddiad staff i'r hyn y maent yn ei wneud er mwyn ymateb i'r cynnydd yn y galw gan nad oedd llawer o rybudd. Nodwyd bod swyddogion yn teimlo'n ffodus iawn eu bod wedi gallu cryfhau'r gwasanaeth gyda dau aelod o staff ychwanegol; fodd bynnag, yn y tymor hwy, roedd ymdrin â'r galw yn bryder ac roedd yr angen i fod un cam ar y blaen o ran cysylltu â'r rheini yn y gymuned, yn her. Hysbyswyd y pwyllgor y bydd y gwaith cyfathrebu a'r hyfforddiant y mae'r tîm yn ei gyflawni yn cynyddu'r galw ymhellach, gan nad oedd llawer o bobl yn y gymuned yn ystyried eu hunain yn ddioddefwyr cam-drin domestig; yr hyfforddiant a'r sgysiau a ddarparwyd yn aml a oedd yn gwneud yr unigolion hyn yn ymwybodol o'u sefyllfa ac yn gwneud iddynt sylweddoli bod angen iddynt gael help.

Gofynnodd yr aelodau a allai swyddogion ymhelaethu ar y cymorth y mae'r tîm yn ei roi i blant a phobl ifanc sy'n rhan o'r achosion. Esboniwyd bod y gwasanaeth IDVA wedi ymdrin ag oedolion yn unig, fodd bynnag roedd amrywiaeth o wasanaethau plant ar gael y byddai'r tîm yn cyfeirio atynt yn seiliedig ar amgylchiadau'r achosion unigol. Rhoddodd swyddogion enghreifftiau o sut mae'r tîm a'r partneriaid yn cysylltu i sicrhau bod plant yn cael y cymorth yr oedd ei angen arnynt. Amlygodd y cyflwyniad yn fras y gwaith presennol sy'n gysylltiedig â plant a phobl ifanc, ac un darn o waith y soniwyd amdano oedd ymarfer mapio mewn perthynas â pha wasanaethau oedd ar gael i'r rheini yn y gymuned; awgrymwyd, unwaith y byddai'r darn gweledol hwn yn barod, y gellid ei ddsbarthu i'r aelodau. Nododd swyddogion fod cynifer o wahanol wasanaethau a hyd yn oed gwasanaethau ychwanegol a gyflwynwyd yn ystod y pandemig,

nad oeddent wedi cael eu hyrwyddo mor eang; roedd darn arall o waith y trefnwyd ei wneud yn cynnwys cydbwysu'r gwasanaethau, gan fod gwasanaethau ar hyn o bryd a oedd â rhestrau aros ar gyfer plant a gwasanaethau newydd nad oeddent mor hysbys, felly gallai'r olaf helpu i leddfu rhywfaint o bwysau'r rheini y mae galw amdanynt. Nododd swyddogion hefyd yr heriau sy'n gysylltiedig â'r gwahanol gyllid a gyflwynwyd ar gyfer gwasanaethau/darnau penodol o waith.

Cafwyd trafodaeth mewn perthynas â'r atgyfeiriadau a'r dioddefwyr newydd a ddaeth i mewn i'r gwasanaeth o ganlyniad i'r pandemig, yn bennaf drwy'r gwasanaethau iechyd. Nodwyd bod y Bwrdd Iechyd yn berchen ar Strategaeth Trais yn Erbyn Menywod ar y cyd â'r cyngor ac yn bresennol yng ngrŵp cyfathrebu'r timau, yn ogystal â gwneud eu gwaith cyfathrebu eu hunain; lleoliadau iechyd ac ysbytai yn parhau i hyrwyddo gwasanaethau cam-drin domestig. Soniwyd am y rhaglen IRIS, y nodwyd ei bod yn ddatblygiad cadarnhaol yn yr ardal gan ei bod yn galluogi'r holl feddygon a staff meddygol mewn meddygfeydd teulu i gael eu hyfforddi i adnabod arwyddion cam-drin domestig a gofyn y cwestiynau cywir; roedd staff ymroddedig yn y meddygfeydd neu'r clwstwr o feddygfeydd hynny, a fyddai wedyn yn cyfarfod â'r cleifion i drafod y mater yn fanylach a gwneud yr atgyfeiriadau priodol. Awgrymwyd, pan fyddai'r amser yn caniatáu, y byddai'n ddefnyddiol ymchwilio i ddata ar gyfer nifer yr atgyfeiriadau newydd a oedd wedi dod yn hysbys drwy gydol y pandemig.

Cafwyd trafodaeth ynglŷn â'r cymorth a oedd ar gael i ddiodefwyr gwrywaidd. Hysbyswyd yr aelodau fod teitl VAWDASV yn adlewyrchu Deddf Llywodraeth Cymru a gyflwynwyd yn 2015 lle teimlwyd bod angen cydnabyddiaeth i'r ffaith bod y mater hwn yn effeithio'n anghymesur ar fenywod. Nodwyd bod dynion hefyd yn dioddef cam-drin domestig, fodd bynnag roedd her o ran cael diodefwyr gwrywaidd i ddatgelu hynny. Cadarnhaodd swyddogion fod amrywiaeth o wasanaethau cefnogi ar gael i ddiodefwyr gwrywaidd ac mae'r timau'n hyrwyddo'r llinellau cymorth hyn lle bo hynny'n bosib. Nodwyd bod darn allweddol o waith yn cael ei wneud mewn perthynas â sut i hyrwyddo gwasanaethau ac ymgysylltu mewn ffordd wahanol yn seiliedig ar y math o ddiodefwyr, er enghraifft diodefwyr gwrywaidd, diodefwyr iau a'r rheini yn y gymuned LQGTQ+, gan nad oedd un ymagwedd gyffredinol o ddatgelu ac ymgysylltu â'r gwasanaeth. O ran ffigurau, tynnwyd sylw at y ffaith y bu 36 o atgyfeiriadau gwrywaidd i'r gwasanaeth yn ystod y 12 mis diwethaf ac roedd lefelau ymgysylltu yn uwch na 80% ar gyfer yr ychydig achosion hynny; Roedd swyddogion wedi derbyn ymgysylltiad da

iawn gan y rheini a oedd yn ymwneud ag achosion risg uchel, fodd bynnag roedd rhwystrau i ymgysylltu â'r achosion risg is. Ychwanegwyd bod llawer o lwyddiant wedi bod gyda'r cyswllt rhithwir.

Diolchodd y pwyllgor i'r swyddogion am eu cyflwyniad a holl staff y Gwasanaeth am eu gwaith caled drwy gydol y pandemig.

5. CRAFFU CYN PENDERFYNU

Dewisodd y pwyllgor graffu ar yr eitemau canlynol ar agenda Bwrdd y Cabinet:

Polisi Datguddio Metel

Derbyniodd yr aelodau adroddiad mewn perthynas â mabwysiadu polisi ffurfiol mewn perthynas â gweithgareddau datguddio metel ar dir sy'n eiddo i'r cyngor.

Gofynnwyd a ymgynghorwyd ag unrhyw grwpiau datguddio metel mewn perthynas â'r polisi, a chadarnhawyd nad oeddent wedi gwneud; fodd bynnag, ymgynghorwyd ag Awdurdodau Lleol eraill a phartïon â diddordeb, fel Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) ac Ymddiriedolaeth y Gamlas.

Gofynnwyd i swyddogion gadarnhau a oedd yn rhaid rhoi gwybod i amgueddfeydd am unrhyw ddatguddiadau dros 300 mlwydd oed, ac eglurwyd bod yn rhaid rhoi gwybod i'r crwner lleol am unrhyw ddatguddiadau o fewn 14 diwrnod i'r datguddiad.

Gofynnwyd pam fod Cyngor Castell-nedd Port Talbot yn wahanol i Gyngor Dinas Abertawe a oedd â pholisi o gydweithredu â datguddwyr metel. Dywedodd swyddogion fod angen swm sylweddol o arian er mwyn gwneud unrhyw waith datblygu gan y byddai ecolegwyr ac archaeolegwyr posib yn rhan o'r prosesau hyn. Nodwyd y byddai hefyd yn anodd olrhain tarfu ar dir lle nad oedd polisi, felly cynigiwyd nad yw'r cyngor yn cefnogi gweithgareddau datguddio metel ar ei dir.

Gan symud ymlaen o'r trafodaethau, nododd un aelod nad oedd yn cytuno â'r argymhellion yn yr adroddiad a ddosbarthwyd.

Yn dilyn y broses graffu, roedd y pwyllgor yn gefnogol o'r cynigion i'w hystyried gan Fwrdd y Cabinet.

6. **BLAENRAGLEN WAITH**

Nododd yr Aelodau'r Blaenraglen Waith Craffu Adfywio a Datblygu Cynaliadwy ar gyfer 2020/21

Soniwyd y byddai adroddiad y Cynllun Teithio Llesol yn cael ei gyflwyno i'r pwyllgor yn y cyfarfod nesaf a drefnwyd, sef dydd Gwener 14 Mai 2021.

CADEIRYDD